

Поклади корисних копалин і вміщуючих порід під дією тектонічних сил піддаються різноманітним деформаціям. Зміни елементів залягання покладу і вміщуючих порід, які при цьому проходять, називають *тектонічними порушеннями* або *дислокаціями*.

Тектонічні порушення за своїм характером розподіляють на складчасті (плікативні) і розривні (диз'юнктивні).

Складчастими називають такі порівняно плавні порушення, при яких окремі шари або свити пластів разом з покладом піддаються пластичним вигинаючим деформаціям без розриву суцільності.

Розривними називають такі дуже виражені зональні порушення, в результаті яких відбувається розрив суцільності покладів, а також переміщення окремих його частин (блоків) одного відносно іншого. Таке розривне порушення, називають *диз'юнктивним*. Іншим видом проявлення розривного порушення є тріщинуватість масиву гірських порід, яка має дуже широке розповсюдження.

Під розривним порушенням розуміють результат тектонічних напружень, при якому гірничі породи розірвані по деякій поверхні на окремі блоки і зміщені відносно один одного.

Розрив суцільності товщі гірських порід і переміщення однієї частини їх відносно іншої відбувається по тріщині зміщення, яку називають *зміщувачем* (рис. 23).

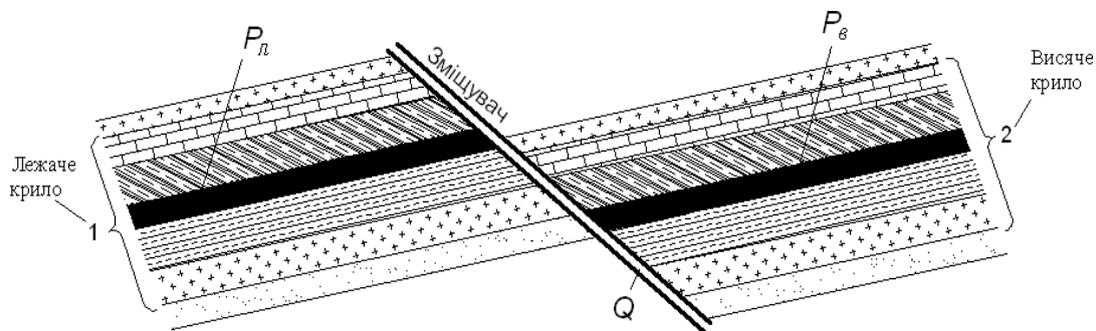

Рис. 1. Вертикальний розріз розривного порушення: 1 – лежаче крило; 2 – висяче крило

Зміщувач є одним із основних елементів розривного порушення. Частину зміщених порід, яка прилягає до лежачого боку, тобто знизу зміщувача, називають *лежачим крилом* (1). Другу частину, що прилягає до висячого боку, тобто зверху зміщувача, називають *висячим крилом* (2).

Взаємне розташування частин покладу, що змістилися, можливо охарактеризувати трьома площинами, які перетинаються (рис. 24.):

- площиною зміщувача Q ;
- площиною висячого крила P_v ;
- площиною лежачого крила P_l .

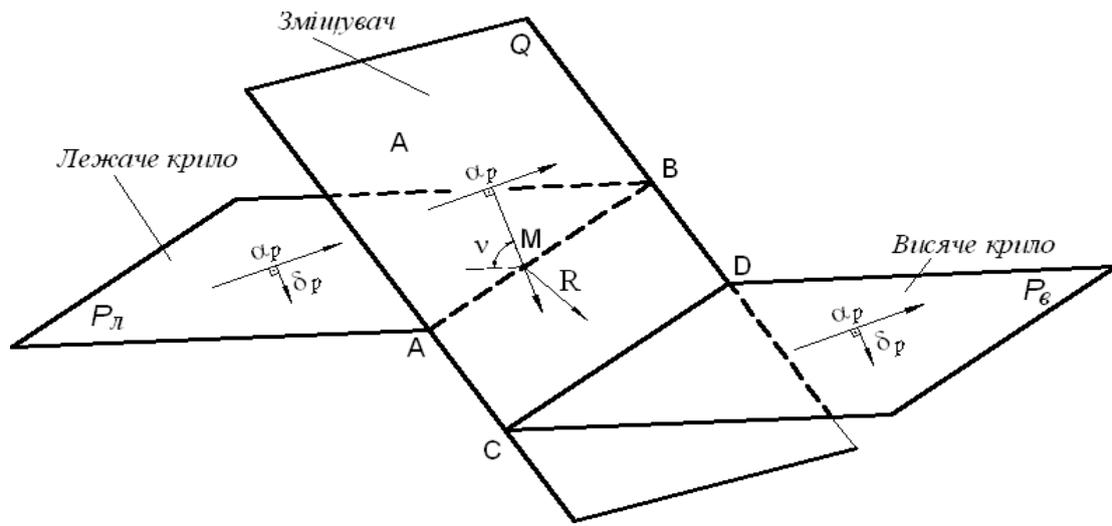

Рис. 2. Геометрична схема розривного порушення

Лінії перетину AB і CD площин лежачого і висячого крил з площиною зміщувача Q , називають лініями схрещення.

Зміщувач і крила (блоки) пластів називають *елементами зміщення* (порушення). При цьому допускають, що крила і зміщувач є площинами, а крила при цьому паралельні одне одному.

Зміщення пласта у даній точці характеризується двома показниками – формою і величиною відносного переміщення, яку називають амплітудою. Форма зміщення визначається видом схрещення зміщення і крил, а також напрямком відносно переміщення крил R . При визначенні напрямку відносно переміщення крил умовились вважати за *нерухоме лежаче крило*. При такому допущенні більшість диз'юнктивів, що зустрічаються у природі, за напрямком відносно переміщення висячого боку можливо розділити на два типи – *підкиди* і *скиди*, а за кутом диз'юнктиву V , у свою чергу, у кожному типі виділити два види – *тупокутні* і *гострокутні* (рис. 25.).

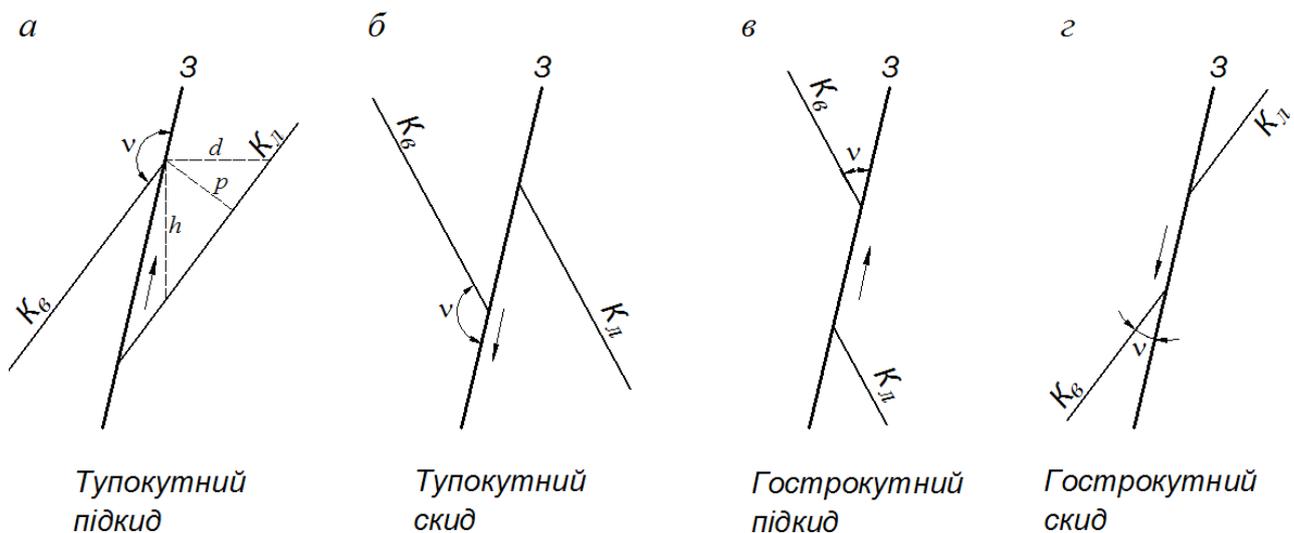

Рис. 3. Геометрична класифікація порушень за І.М. Ушаковим

Необхідно зазначити, що тупокутні підкиди і скиди в плані характеризуються перекриттям (подвоєнням) пласта, а гострокутні – розтягненням.

Практично всі проміжні і граничні форми диз'юнктивів встановлені за спостереженнями геометричних параметрів, укладаються в наведені вище чотири форми (групи).

На рис. 3,а показані амплітуди d , p і h диз'юнктива по усіх характерних напрямках у площині розрізу.